ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้ที่ยอมรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

(Socio-Economic Characteristics of Family Planning Accepters in Amphoe Photharam, Changwat Ratchaburi)

โดย

นางสาววราภรณ์ พุ่มจำปา ร.บ.

004515

วิทยานิพนธ์นี้

เป็นส่วนประกอบการศึกษาตามระเบียบปริญญามหาบัณฑิต

ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนกสังคม

พ.ศ. ๒๕๑๓

ī 17297595

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนประกอบการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

.....
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจวิทยานิพนธ์ .....ประธานกรรมการ

.....กรรมการ

.....กรรมการ

.....กรรมการ

อาจารย์ผู้ควบคุมงานวิจัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ

วันที่ ๑๙ เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๓๓

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาถึงปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ ของสตรีในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยมีข้อสมมติฐานว่า

"คนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและการศึกษาดีมีความเข้าใจต่อวัฒนธรรมและวิทยาการใหม่ ๆ มักจะเป็นผู้รับสิ่งประดิษฐ์ที่ค้นพบเหล่านี้มาใช้ก่อน แม้ว่าเขาเหล่านั้นจะสามารถเลี้ยงดูบุตรของตนได้อย่างดี ทั้งนี้เพราะเป็นผู้ที่เข้าใจและเห็นคุณประโยชน์ของการวางแผนครอบครัว และเห็นผลสะท้อนที่ดี ส่วนคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและการศึกษาต่ำ แม้จะมีความยากลำบากในการเลี้ยงดูบุตร แต่ก็ยังมีความกลัวและขาดความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว จึงยังไม่รับเอาวิธีการนี้มาใช้ในทันทีทันใด"

ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลจากโครงการวิจัยอนามัยครอบครัวที่อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ในปี พ.ศ.๒๕๑๐ ซึ่งใช้วิธีสุ่มตัวอย่างขนาด ๑ ใน ๓ ได้ทำการศึกษาวิจัยปัจจัยแต่ละประเภท เพื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ กับอัตราการรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ โดยใช้คอมพิวเตอร์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาปรากฏว่า อายุและจำนวนบุตรที่มีชีวิต เป็นปัจจัยทางประชากรที่สำคัญที่มีผลต่ออัตราการรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ อัตราส่วนการรับจะเพิ่มขึ้นในกลุ่มอายุที่สูงขึ้นพร้อม ๆ กับจำนวนบุตรที่เพิ่มขึ้นจนถึงระดับหนึ่งแล้วอัตราการรับจะเริ่มลดลง สตรีในกลุ่มอายุ ๓๐ - ๓๙ ปีมีอัตราส่วนการรับสูงสุด อัตราส่วนการรับจะเริ่มลดลงในกลุ่มอายุ ๔๐ ปีขึ้นไป อัตราส่วนการรับของสตรีที่มีบุตร ๕ - ๖ คน สูงกว่ากลุ่มอื่นและอัตราการรับจะเริ่มลดลงในกลุ่มที่มีบุตร ๗ คนขึ้นไป ปัจจัยทางประชากรอื่น ๆ ได้แก่ จำนวนบุตรที่คิดว่าเหมาะสม จำนวนบุตรชาย ระยะเวลาสมรส ก็มีผลต่อการรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติด้วย

สำหรับปัจจัยทางสังคม ปรากฏว่าการศึกษาเป็นปัจจัยทางสังคมที่สำคัญที่สุด เนื่องจากสตรีในกลุ่มที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษามีอัตราการรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมา

ปฏิบัติสูงกว่าสตรีที่มีการศึกษาระดับประถม และสตรีที่ไม่มีการศึกษามีอัตราการรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติต่ำที่สุด ซึ่งผลการศึกษาได้สนับสนุนสมมติฐานที่ว่า คนที่มีการศึกษาดีมีความเข้าใจต่อวัฒนธรรมและวิทยาการใหม่ ๆ มักจะเป็นผู้ที่รับเอาสิ่งประดิษฐ์ใหม่มาใช้ก่อนแม้ว่าเขาเหล่านั้นจะสามารถเลี้ยงดูบุตรของตนได้ การรับฟังวิทยุ การทำงานนอกบ้าน ภายหลังการสมรส ความต้องการเกี่ยวกับสถานที่คลอด และผู้ทำคลอด ความถี่ในการเดินทางไปยังเมืองต่าง ๆ ซึ่งใช้เป็นดรรชนีวัดความทันสมัยและโอกาสที่จะทราบถึงการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและวิทยาการใหม่ ๆ มีผลต่ออัตราการรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ ซึ่งจะเห็นว่าสตรีที่รับฟังวิทยุเป็นประจำ สตรีที่เคยทำงานนอกบ้านหลังจากสมรสแล้ว สตรีที่ต้องการคลอดที่โรงพยาบาลและต้องการให้แพทย์และพยาบาลเป็นผู้ทำคลอด สตรีที่เดินทางไปในเมืองบ่อยครั้ง มีอัตราการรับและวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติสูงกว่าสตรีกลุ่มอื่น

เกี่ยวกับปัจจัยทางเศรษฐกิจ ผลการศึกษาสนับสนุนสมมติฐานที่ว่าคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี มีความเข้าใจต่อวัฒนธรรมและวิทยาการใหม่ ๆ มักจะเป็นผู้ที่รับสิ่งประดิษฐ์ใหม่มาใช้ก่อน ซึ่งปัจจัยเกี่ยวกับความมั่งคั่งของครัวเรือนเป็นปัจจัยสำคัญที่สัมพันธ์กับอัตราการรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ ทั้งนี้เพราะอัตราส่วนการรับสูงในกลุ่มสตรีที่มีความมั่งคั่งของครัวเรือนสูง อัตราส่วนการรับต่ำในกลุ่มสตรีที่มีความมั่งคั่งของครัวเรือนต่ำ สำหรับปัจจัยทางเศรษฐกิจอื่น ๆ ได้แก่ กรรมสิทธิ์ในที่ดินและขนาดที่ดินในการประกอบอาชีพไม่มีความสัมพันธ์กับการรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติแต่อย่างใด

ทัศนคติเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญทางจิตวิทยาที่มีความสัมพันธ์กับการรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ อัตราการรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติสูงในกลุ่มสตรีที่เห็นด้วยกับการวางแผนครอบครัว ในเรื่องความต้องการมีบุตรเพิ่ม อัตราส่วนการรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติของสตรีที่ต้องการมีบุตรเพิ่ม จะต่ำกว่าอัตราส่วนการรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติของสตรีที่ไม่ต้องการมีบุตรเพิ่ม ซึ่งจะเห็นว่าความต้องการมีบุตรเพิ่ม มีผลต่อการรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ

การศึกษาจากข้อมูลนี้ สรุปได้ว่าอัตราการรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติของสตรีที่อำเภอโพธาราม จะเพิ่มขึ้นพร้อมกับอายุและจำนวนบุตรที่มีชีวิตเพิ่มขึ้นจนถึงระดับ

หนึ่งแล้ว อัตราส่วนการรับจะเริ่มลดลง สตรีที่รับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ ส่วนใหญ่มีการศึกษาสูงในระดับมัธยมศึกษา และอยู่ในกลุ่มที่มีความมั่งคั่งของครัวเรือนสูง เป็นสตรีที่มีความคิดเห็นทันสมัย มีโอกาสรับทราบการเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมและวิทยาการใหม่ๆ ก่อนผู้อื่น อีกทั้งเป็นสตรีที่สามีเห็นด้วยกับการวางแผนครอบครัว

ABSTRACT

The purpose of this study is to analyse the socio-economic characteristics of family planning accepters in Photharam district, Ratchaburi Province. The hypothesis is:

"The people of high socio-economic status who have good understanding about cultural and technological change will accept family planning faster than other people, even though they are in better position to support their families. The people with low economic status and little education who can't support their family, lack understanding and are afraid of family planning, so they will not accept the new practice immediately."

The data used in this study were collected from "The Family Health Research Project" in Photharam district, Ratchaburi Province in 1967. The study area is predominantly rural. The sample is a simple random of one-third of all households. The sample number was 1,461 ever-married women of ages 15-44.

It was found in this study that the proportion of family planning accepters is affected by demographic, social, economic, and psychological factors. The demographic factors that strongly affected the proportion of family planning accepters were number of living children and age of women. It was found that the proportion of family planning accepters increased with the increase in the number of living children and the age of women. It was also found that the proportion of family planning accepters among women increased with the number of living sons and duration of marriage. This proportion was smaller where the ideal number of living children stated by the women exceeded the actual number of living children, and was larger where the actual number exceeded the ideal number.

Concerning social factors, one strongly affecting the proportion of family planning accepters was education. The proportion of women accepting family planning was found to be higher among women who have secondary education than among those with less education.

The other factors which also affected the proportion of family planning accepters were radio-listening, work after marriage, ideal place of delivery a child, ideal person to deliver a child and frequency of visiting an urban center. The frequency of women's visits to urban centers and radio-listening are found affected the proportion of family planning accepters. This proportion of accepters was also higher among women who had ever worked away from home after marriage than among those who had never worked and the proportion is high among those who prefer to have their baby delivered at a hospital and delivered by a doctor.

The economic factor that strongly affected the proportion of family planning accepters was family wealth. It was found that the proportion of family planning accepters was higher among women in high economic status than among those with less economic status. Land ownership, size of farm, and husband's occupation did not affect the proportion of family planning accepters.

The psychological factors that strongly affected the proportion of family planning accepters were husband's attitude toward family planning. It was found that the proportion of family planning accepters was higher among women whose husbands agree with family planning.

The result of this study showed that the proportion of family planning accepters will increase with age of women and number of living children to a point; after that it begins to decrease. Most of the accepters were educated in secondary school level and were of high socio-economic status. They were more exposed to technological and cultural change.

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนวิทยานิพนธ์นี้ใคร่ขอแสดงความขอบคุณอย่างสูงต่อศูนย์วิจัยและฝึกอบรมทางประชากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้ให้ทุนการศึกษาตลอดจนให้ทุนในการทำวิทยานิพนธ์จนกระทั่งสำเร็จการศึกษาในขั้นปริญญามหาบัณฑิต ทั้งนี้ผู้เขียนรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและฝึกอบรมทางประชากร ที่ได้กรุณาแนะนำเลือกเรื่องในการทำวิทยานิพนธ์ อีกทั้งเป็นผู้ให้คำแนะนำปรึกษาในการเขียนวิทยานิพนธ์นี้จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาครั้งนี้เป็นอย่างสูง การทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ผู้เขียนได้รับความช่วยเหลือร่วมมืออย่างดีจากหน่วยงานหลายแห่ง กล่าวคือ การรวบรวมข้อมูลสำหรับการทำวิทยานิพนธ์ได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่กองวิจัยสังคมศาสตร์ สภาวิจัยแห่งชาติ และเจ้าหน้าที่หน่วยวิเคราะห์ข้อมูลและประเมินผล โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการเจาะบัตร ผู้เขียนขอแสดงความขอบคุณไว้ ณ โอกาสนี้อีกครั้งหนึ่ง นอกจากนี้ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ พ.ท.เสื่อม ลัธธนันท์ อาจารย์ประจำแผนกสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้กรุณาทำโปรแกรมตารางประกอบวิทยานิพนธ์ และได้เสนอให้แก้ไขถ้อยคำและข้อความบางตอนในวิทยานิพนธ์เพื่อความเหมาะสม สุดท้ายนี้ผู้เขียนขอกราบขอบคุณทุกท่านที่ได้มีส่วนช่วยทั้งในด้านกำลังกาย กำลังสมอง และกำลังใจ อันเป็นผลให้ผู้เขียนมีมานะเขียนวิทยานิพนธ์จนสำเร็จสมความมุ่งหมาย.

สารบาญ

		หน้า
บทคัดย่อ	.....	ค
กิตติกรรมประกาศ	.....	ฌ
รายการตารางประกอบ	.....	ญ
บทที่		
๑	บทนำ	๑
๒	วิธีการศึกษาและรวบรวมข้อมูล	๗
๓	ลักษณะทางประชากรของผู้ที่รับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ .	๙
๔	ลักษณะทางสังคมของผู้ที่รับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ	๒๗
๕	ลักษณะทางเศรษฐกิจของผู้ที่รับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ .	๓๘
๖	ลักษณะทางจิตวิทยาและอื่น ๆของผู้ที่รับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ	๔๖
๗	สรุปและข้อเสนอแนะ	๔๙
บรรณานุกรม	.....	๕๓

รายการตารางประกอบ

ตารางที่		หน้า
๑	อัตราส่วนร้อยของสตรีที่รับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ จำแนกตามจำนวนบุตรที่มีชีวิตและอายุ	๑๒
๒	อัตราส่วนร้อยของสตรีที่ไม่ต้องการมีบุตรเพิ่ม จำแนกตามอายุและจำนวนบุตรที่มีชีวิต	๑๖
๓	อัตราส่วนร้อยของสตรีที่ไม่ต้องการมีบุตรเปรียบเทียบกับอัตราส่วนร้อยของสตรีที่ยอมรับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ จำแนกตามจำนวนบุตรที่มีชีวิตและอายุ	๑๗
๔	อัตราส่วนร้อยของสตรีที่รับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ จำแนกตามจำนวนบุตรที่คิดว่าเหมาะสม และจำนวนบุตรที่มีชีวิต	๑๙
๕	อัตราส่วนร้อยของสตรีที่รับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ จำแนกตามจำนวนบุตรชายที่มีชีวิต และจำนวนบุตรที่มีชีวิต	๒๑
๖	อัตราส่วนร้อยของสตรีที่รับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ จำแนกตามจำนวนบุตรที่เสียชีวิตในปีแรก และจำนวนบุตรที่มีชีวิต	๒๒
๗	อัตราส่วนร้อยของสตรีที่รับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ จำแนกตามระยะเวลาสมรสและอายุ	๒๕
๘	อัตราส่วนร้อยของสตรีที่รับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ จำแนกตามระยะเวลาสมรส และจำนวนบุตรที่มีชีวิต	๒๖
๙	อัตราส่วนร้อยของสตรีที่รับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ จำแนกตามระดับการศึกษา และจำนวนบุตรที่มีชีวิต	๒๙
๑๐	อัตราส่วนร้อยของสตรีที่รับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ จำแนกตามการรับฟังวิทยุ และจำนวนบุตรที่มีชีวิต	๓๐
๑๑	อัตราส่วนร้อยของสตรีที่รับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ จำแนกตามการทำงานนอกบ้านโดยได้รับค่าจ้างหลังจากสมรสแล้ว และจำนวนบุตรที่มีชีวิต	๓๒

ตารางที่ หน้า

๑๒ อัตราส่วนร้อยของสตรีที่รับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ จำแนกตามสถานที่ในการคลอดและอายุ ๓๓

๑๓ อัตราส่วนร้อยของสตรีที่รับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ จำแนกตามความต้องการผู้ทำคลอดและอายุ ๓๔

๑๔ อัตราส่วนร้อยของสตรีที่รับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ จำแนกตามความถี่ของการเดินทางไปเมืองต่าง ๆ และจำนวนบุตรที่มีชีวิต ... ๓๗

๑๕ อัตราส่วนร้อยของสตรีที่รับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ จำแนกตามความถี่ของการเดินทางไปเมืองต่าง ๆ ของสามี และจำนวนบุตรที่มีชีวิต ๓๗

๑๖ อัตราส่วนร้อยของสตรีที่รับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ จำแนกตามความมั่งคั่งของครัวเรือน และจำนวนบุตรที่มีชีวิต ๔๑

๑๗ อัตราส่วนร้อยของสตรีที่รับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ จำแนกตามกรรมสิทธิ์ในที่ดิน และจำนวนบุตรที่มีชีวิต ๔๒

๑๘ อัตราส่วนร้อยของสตรีที่รับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ จำแนกตามขนาดที่ดินในการประกอบอาชีพ และจำนวนบุตรที่มีชีวิต ๔๓

๑๙ อัตราส่วนร้อยของสตรีที่รับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ จำแนกตามอาชีพของสามี และจำนวนบุตรที่มีชีวิต ๔๕

๒๐ อัตราส่วนร้อยของสตรีที่รับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ จำแนกตามทัศนคติของสามีต่อการวางแผนครอบครัว และจำนวนบุตรที่มีชีวิต .. ๔๗

๒๑ อัตราส่วนร้อยของสตรีที่รับเอาวิธีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ จำแนกตามความต้องการมีบุตรเพิ่ม และจำนวนบุตรที่มีชีวิต ๔๘